

*До разової спеціалізованої вченої ради
ДФ 2023 – 43
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77*

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертацію Левицької Юлії Андріївни, підготовлену на тему
«Забезпечення права засуджених до позбавлення волі на охорону
здоров'я», подану на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань
08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дисертації. У контексті реформування національного законодавства за рекомендаціями міжнародного співтовариства, проблема гарантування прав осіб, засуджених до позбавлення волі, на доступ до медичного забезпечення стає актуальною. Це вимагає впровадження ефективної системи функціонування медичних установ для засуджених, забезпечення достатньої кількості кваліфікованого медичного персоналу та налагодження механізму звітності з боку медичних працівників.

Враховуючи динаміку змін у законодавстві та соціумі, актуальність цього права зазнає постійного зростання, оскільки вона визначає етичні та правові стандарти, які відповідають захисту основних прав людини в умовах виконання покарань. Забезпечення адекватної медичної допомоги для засуджених не лише сприяє їхньому фізичному здоров'ю, а й впливає на їхню реабілітацію та можливість успішного повернення до суспільства після виконання покарання.

Враховуючи ці обставини, подана праця Ю. А. Левицької є актуальною та своєчасною.

Дисертація виконана в межах фундаментального дослідження «Теоретичні і прикладні проблеми запобігання злочинності та реформування державної кримінально-виконавчої служби в Україні» (номер державної реєстрації 0111U000958). Тема дисертації затверджена вченою радою Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (протокол № 4 від 22 листопада 2019 року).

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій. Під час рецензування дисертації Ю. А. Левицької «Забезпечення права засуджених до позбавлення волі на охорону здоров'я» та вивчення наукових публікацій авторки встановлено високий науковий рівень їх виконання.

Дисертантка володіє достатнім рівнем методології наукової діяльності. Здобувачкою використано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, що дало змогу виявити та запропонувати вирішення деяких теоретичних завдань, які стосуються теми дослідження, а саме: діалектичний метод дослідження правових явищ, за допомогою якого встановлено особливості забезпечення в установах виконання покарань права засуджених на охорону здоров'я. Завдяки історико-правовому методу встановлено закономірності розширення права засуджених на охорону здоров'я (підрозділ 1.1). Логічний метод було застосовано для послідовного викладення й узгодження між собою матеріалу дослідження (розділ 1, 2, 3), а метод аналізу та синтезу використовувався задля розроблення пропозицій щодо удосконалення норм чинного законодавства. Формально-логічний метод став у нагоді при вивченні нормативно-правових актів у сфері забезпечення в установах виконання покарань права засуджених на охорону здоров'я, а статистичний метод використаний для вибіркового узагальнення, зведення, групування й аналізу матеріалів анкетування засуджених до позбавлення волі, відповідей студентів та інтернів вищих медичних закладів освіти, медичних працівників, зокрема, метод експертних оцінок дав змогу проаналізувати матеріали опитування працівників ДУ «ЦОЗ ДКВС» (розділ

Дисертанткою проаналізовано значну кількість літературних джерел (більше 250 найменувань), ґрунтовно вивчено праці інших науковців, присвячених досліджуваній проблематиці, у тому числі, закордонних фахівців. Разом це сприяло вирішенню наукового завдання, сформуванню рекомендацій з удосконаленням чинного законодавства.

Перевагою дисертаційної роботи Ю. А. Левицької є опрацювання і використання достатньої кількості предметно-спрямованих нормативно-правових актів, загальнотеоретичних наукових праць українських та зарубіжних учених у галузі кримінально-виконавчого права. Дисертанткою проведено аналітичну роботу щодо вивчення матеріалів, які стосуються досліджуваної проблематики. Емпіричну базу дисертації становлять результати анонімного опитування, проведеного шляхом анкетування 192 студентів та інтернів закладів вищої медичної освіти з 13 областей України. Також емпіричну базу складають результати анонімного опитування 461 медичного працівника «ЦОЗ ДКВС» і звіти, надані громадськими організаціями.

Слід наголосити на логічній структурованості дослідження, що дозволило вдало визначити його мету, завдання, об'єкт та предмет. Це, у свою чергу, дозволило провести всебічне та глибоке дослідження обраної дисертанткою теми. Дисертація базується на комплексному підході, характеризується відповідним рівнем наукових узагальнень, що значною мірою обумовлено характером дослідницької бази.

Метою дисертації є розроблення науково обґрунтованих положень і рекомендацій щодо вдосконалення законодавства і практики його застосування в установах виконання покарань, медичних частинах виправних колоній, під час навчання у закладах вищої медичної освіти, а також надання пропозицій щодо підвищення ефективності освітнього процесу з акцентуванням на роботу із вразливими групами населення. Для досягнення цієї мети сформульовано дев'ять завдань, результати вирішення

яких містять положення наукової новизни, що відображені у вступі та висновках дисертації.

Основні теоретичні й практичні висновки, положення і пропозиції дослідження викладені у п'яти статтях (три з яких опубліковані у фахових виданнях України та двох наукових праць, опублікованих у зарубіжних виданнях) і у тезах восьми наукових доповідей на всеукраїнських, міжнародних науково-практичних конференціях.

Наукова новизна представлених теоретичних результатів проведених досліджень. Дисертація Ю. А. Левицької є першим в Україні комплексним дослідженням, присвяченим питанню забезпечення в установах виконання покарань права засуджених на охорону здоров'я й особливостям надання їм медичної допомоги.

Аналіз змісту дисертаційного дослідження дає підстави зробити висновки про наявність елементів наукової новизни. Найбільш суттєвими науковими положеннями дисертації є такі здобутки здобувачки:

осліджено історичний аспект законодавчої регламентації забезпечення права засуджених до позбавлення волі на охорону здоров'я з часів незалежності України та до сьогодення;

роаналізовано поняття «право на охорону здоров'я» й усі його складові, запропоновано авторське визначення поняття «забезпечення права на охорону здоров'я засуджених до позбавлення волі» – це діяльність уповноважених суб'єктів кримінально-виконавчої системи, що являє собою сукупність медичних, соціально-організаційних, правових і фінансових заходів, спрямованих на збереження й відновлення психічних і фізіологічних функцій засудженої особи, профілактику соціально-небезпечних захворювань, набутих під час виконання покарань, а також збереження її працездатності та соціальної активності;

окремлено наступні способи забезпечення безперервності медичної допомоги засудженим: запровадження програм замісної підтримувальної терапії; можливість за домовленістю із цивільними установами

продовження будь-якого необхідного медичного лікування після звільнення; ведення медичної документації осіб, які перебувають у місцях несвободи, у тих самих електронних програмах, які використовуються цивільним населенням;

апропоновано впровадити вивчення ситуації щодо охорони здоров'я засуджених до позбавлення волі у медичних закладах вищої освіти, що сприятиме вирішенню проблеми неукомплектованості медичних частин у місцях несвободи.

Також заслуговують на увагу ті положення, які було удосконалено, а саме: визначення суті змішаної моделі надання засудженим медичної допомоги, запропоновано її розглядати як таку форму організації надання медичної допомоги в установах виконання покарань, за якої відбувається одночасне підпорядкування медичного сектору як органам чи структурам, відповідальним за тюремну систему, так і за охорону здоров'я, і яка поділяється не за територіальним принципом, а за сферою повноважень; обґрунтування пропозиції щодо доречності передачі відповідальності за медичні частини установ виконання покарань до Міністерства охорони здоров'я України, тобто переходу до позавідомчої моделі надання засудженим медичної допомоги в Україні, що сприятиме забезпеченню більш компетентного та професійного управління якістю медичної допомоги для засуджених; аргументування необхідності роздільного тримання засуджених із психічними відхиленнями від інших засуджених із метою надання належної медичної допомоги цій категорії в'язнів та впровадження підходів динамічної безпеки.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що розроблені положення і наведені висновки поглиблюють знання про об'єкт дослідження, сприяють вивченню процесу забезпечення охорони здоров'я засуджених до позбавлення волі. Сформульовані й обґрунтовані у дисертації положення, висновки і рекомендації мають не лише теоретичне значення для розвитку науки кримінально-виконавчого права, а й спрямовані на всебічне

вдосконалення кримінально-виконавчої політики. Результати дослідження можуть бути використані: у науково-дослідницькій сфері – при вивченні процесу забезпечення права на охорону здоров'я засуджених і розробці рекомендацій щодо покращення надання засудженим медичної допомоги в місцях несвободи; у правотворчій сфері – для вдосконалення чинного законодавства щодо регулювання питання охорони здоров'я засуджених до позбавлення волі; у правозастосовній сфері – для оптимізації діяльності і підвищення ефективності роботи адміністрації установ виконання покарань, а також діяльності медичних працівників «ЦОЗ ДКВС»; у навчальному процесі – при викладанні дисципліни «Кримінально-виконавче право», спецкурсів, написанні навчально-практичних і методичних посібників, монографій.

Дотримання академічної доброчесності. Аналіз представлених тексту рукопису та анотації Ю. А. Левицької на тему «Забезпечення права засуджених до позбавлення волі на охорону здоров'я» дозволяє зробити висновок щодо відповідності анотації основним положенням тексту дисертації та не дає підстав констатувати допущення дисертанткою порушень академічної доброчесності.

Дискусійні положення дисертації. Визначаючи загалом високий теоретичний рівень роботи, її важливе практичне значення, варто звернути увагу на деякі питання, які могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень чи певної дискусії під час публічного захисту.

По-перше, існує дискусійний момент щодо залучення інтернів до роботи в установах виконання покарань. У п. 2 ч. 1 ст. 8 Кримінально-виконавчого кодексу зазначається, що засуджені не можуть бути піддані медичним або іншим подібним дослідженням, незалежно від їх згоди. Виникає питання, чи не вважається практика лікування засуджених інтернами порушенням зазначеної норми законодавства? Хотілося б почути позицію дисертантки стосовно цього питання.

По-друге, у другому розділі дисертації, розглянуто соціально-небезпечні захворювання, на які зазвичай страждають засуджені до позбавлення волі. Водночас, на сторінках дисертаційного дослідження питанню звільнення від відбування покарання за хворобою недостатньо приділяється увага. Хотілося б почути думку дисертантки, чи є цей інститут елементом права засуджених до позбавлення волі на охорону здоров'я та чи існують проблеми з його реалізацією на практиці.

По-третє, з огляду на список використаних джерел, дисертанткою під час написання роботи було проаналізовано значну кількість наукових робіт, у тому числі вітчизняних та іноземних авторів і це заслуговує на схвалення. Водночас, варто було б, аналізуючи погляди інших науковців, більше висловлювати власну точку зору та пропонувати більш детальні зміни до національного законодавства відповідно до міжнародної практики.

У той же час, висловлені міркування не применшують наукової цінності дисертації Ю. А. Левицької та не впливають на позитивну оцінку роботи та її практичне значення.

Загальний висновок. Необхідно зазначити, що висловлені пропозиції й зауваження не знижують загальної високої оцінки дисертаційної роботи Ю. А. Левицької, яка є самостійною кваліфікованою науковою працею, що містить нові науково обґрунтовані результати, з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду. Усе викладене дозволяє зробити загальний висновок про те, що дисертація Ю. А. Левицької на тему «Забезпечення права засуджених до позбавлення волі на охорону здоров'я» є кваліфікаційною науковою працею, яка виконана особисто здобувачкою, розв'язує конкретне наукове завдання, є актуальною, завершеною і такою, що має теоретичну і практичну значущість. Таким чином, дисертаційне дослідження відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року

№ 283), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року (зі змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341), а її авторка – Левицька Юлія Андріївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

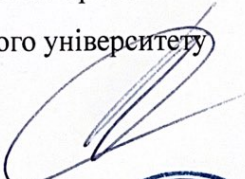
Рецензент:

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінально-правової політики

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

О. В. Таволжанський

Підпис Таволжанський О.В.
свідчую
Нач.ВК [Signature]
07. 02. 2024 р.